THE HEBREW JOURNAL
דער אידישער זשורנאל
THE HEBREW JOURNAL
Published by
JOURNAL PUBLICATIONS OF TORONTO, LIMITED
542 DUNDAS ST. WEST Telephones: ADelaide 7424-7425
NATHAN FRIEDLAND, President.
Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario.
Entered as Second Class Mail Matter at C. P. O., Toronto, January 22nd, 1913.
Subscription Rates: $6 PER YEAR $3.50 SIX MONTHS
Single Copy—3 cents.
ALLIED PRINTING TRADES UNION LABEL COUNCIL TORONTO, ONT. 25

ווען מען שפּילט זיך מיט ציפערען

דריי קענעדער זענען מיט עטליכע טעג צוריק אויפגעטראָטען ביי דער קאָנווענשאָן פון דער אנטי־סאלון ליגע אין די פאראייניגטע שטאטען, און האָבען דערצעהלט די אמעריקאנער דעלעגאטען, אז דער שנאפּס פאר־קויף קאנטראל געזעץ אין קאנאדע איז א שרעקליכער דורכפאל, און האָבען מיט ציפערען באוויזען, אז דער דאָזיגער געזעץ האָט מיט זיך געבראכט מזיז און פארוויסטונג.

דער הויפּט רעדנער איז געווען רעווערענד בען ספּענס פון טאָראָנטאָ. ער האָט געשאָטען פּעך און שוועבעל אויף אלע שנאפּס געזעצען, וועלכע עקזיסטירען אין די קאנאדער פּראָווינצען. פארשטעהען מיר וואָס די דאָזיגע גאָט'ס סטראפטשעס זוכען, און וואָס זיי ווילען. א סך פון די זאָגענאנטע פּראָהיבישאָניסטען זענען פּרינציפּיעלע געגנער, און אלס אזעלכע האָבען מיר מיט זיי נים וואָס צו ארגומענטירען, ווייל נים אונזערע ארגומענטען וועט זיי אין עפּעס איבערצייגען, און נים זייערע ארגומענטען וועלען אונז איבערצייגען. קאנאדע האָט אויסגעפּרוביערט פּראָהיבישאן און האָט זיך אנטואנט עס נאָכצופאָלגען. זי האָט זיך צוריק אומגעקערט צו שנאפּס. דאָס אליין איז דאָך דער שטארקסטער ארגומענט. אָבער ווען די דאָזיגע פּראָהיבישאָניסטען ווילען וויסענשאפטליך באווייזען און באשטעטיגען די סטייטמענטס, וועלכע זיי מאכען, דאָן מוזען זיי נים ווילעדניג זאָגען זאָכען פון וועלכע זיי האָבען קיין אָהנונג, און פארפלאָנערעדניג זיך אין דאָס, וואָס זיי ווייסען נים.

אזוי, למשל, האָט זיך בען ספּענס צולאָזען מיט ציפערען און האָט דערצעהלט, אז אין די לעצטע זיבען יאָר האָט קאנאדע מער ווי פארטאָפּעלט איר שנאפּס־פארבראוך. אז שיכרות האָט זיך באדייטענד פארגרעסערט. לויט מר. ספּענס'ס רעכענונג, כאָטש אויף איבער צוויי הונדערט פּראָצענט, און פארברעכענס, וועלכע ער שרייבט צו דירעקט צום שנאפּס, האָבען זיך אויף א נים קלענערען פּראָצענט פארגרעסערט.

די ציפערען, וועלכע מר. ספּענס האָט געבראכט זענען ריכטיגע. די איינציגע זאָך, וועלכע ער האָט פארגעסען צו דערצעהלען, איז געווען אָט דאָס:

מר. ספּענס האָט פארגעסען צו הערצעהלען און ברייגען די ציפערען, מיט וויפיעל די קאנאדער באפעלקערונג איז פארגרעסערט געוואָרען אין די זיבען יאָר. ער האָט אויך פארגעסען צו ברייגען ביישפּילען פון שטעטען אין אמעריקע, וועלכע האָבען אזא באפעלקערונג, ווי קאנאדע און וואו פּראָהיבישאן ווערט פּראָקטיצירט.

און אויב מר. ספּענס האָט עס נים געטאָן, וועלען מיר עס פאר אים טאָן. ניי־יאָרק, דעטראָיט און שיקאגאָ האָבען אזא באפעלקערונג ווי גאנץ קאנאדע. און אָט וואָס ציפערען דערצעהלען וועגען די דאָזיגע שטעדט, דוא עס הערשט פּראָהיבישאן.

אין די לעצטע זיבען יאָר האָבען זיך אלקאָהאָליקער און טויטענפאָ־לען פון אזעלכע פארגרעסערט מיט נאָהענט צו פינף הונדערט פּראָצענט אין די דאָזיגע שטעדט וואו עס הערשט פאָלשטענדיגער פּראָהיבישאן.

די פארברעכער־כוואליע האָט זיך מער ווי פארטאָפּעלט. אין מאָנ־טרעאָל פארדרייפאכט. טויטענפאלען פון אויטאָמאָביל אומגליקען, וועל־כע מר. ספּענס שרייבט צו צו שיכרות, האָט זיך מער ווי פארדרייפאכט אין די דאָזיגע שטעדט.

ווי־זשע קומט עס, עס הערשט דאָך דארטען פּראָהיבישאן?

דער ענטפער איז איינער: מר. ספּענס און זיינע חברים שפּילען זיך מיט ציפערען צו ווייזען דאָס, וואָס זיי ווילען, און וואָס זיי לויגען. זיי שרייבען אלס אזעלכע ציפערען, וועלכע זיי ווילען, אָבער ווייסען דעם אמת'ען אונטערשייד צווישען פּראָהיבישאן און שנאפּס פארקויף אונטער קאנטראל.

ווען אלע לענדער זאָלען נאָכפאָלגען קאנאדע?

עס איז דאָ א סך אמת אין דעם. וואָס פּרעמיער בענעט האָט גע־טען געזאָגט אדרעסירענדיג דעם קאנסערוואטיוו ביזנעס מען קלוב: דער מאָריך וועלכען קאנאדע האָט איינגעפירט האָט פארגרעסערט דעם קאנא־דער קעפּפּארס לגבי דעם אימפּארט און האָט פארוואנדעלט דעם דעפיציט פון 73 מיליאָן דאָלאר, וועלכער איז געווען אין אפּריל, 1930 פון א פארגרע־סערטען אימפּארט איידער דער קעקספּארט צו 10 מיליאָן דאָלאר היינט צו־טאָג, א באלאנס אין עקספּארט.

אין אנדערע ווערטער קייקט עס, אז מיט א יאָר פריהער האָט קאנא־דע אימפּארטירט מער איידער זי האָט קעקספּארטירט און האָט געמוזט דער־קען דעם אונטערשייד מיט גאָלד. און היינט צו־טאָג איז דער קאנאדער עקס־פּארט גרעסער מיט צעהן מיליאָן דאָלאר, דאָס הייסט, אז עס קומט קאנאדע ארויס.

דער פּרעמיער האָט עס צוגעשריבען צום געהעכערטען קאנאדער טאָ־ריף, אזוי אז מער איז געקויפט געוואָרען אויפ'ן קאנאדער מארק.

זי געזאָגט איז דאָ א גרויסער אמת אין דעם, וואָס דער פּרעמיער האָט געזאָגט. די פּראָגע איז אָבער, וואָס קען מען דערוואַרטען אין דער צוקונפט?

דער גראָדער פארשטאָנד דיקטירט דאָך, אז די אנדערע לענדער וועד־לען נים קויפען פון קאנאדע אויב קאנאדע וועט ביי זיי נים קויפען. און אויב קאנאדע וועט זיך ארומרינגלען מיט א הייכען טאריף, וועלען דאָך די אנ־דערע לענדער, מיט וועלכע קאנאדע האנדעלט, טאָן דאָס זעלבע, און אויב דאָס וועט געשען, וועט דאָך קאנאדע פון דעם ליידען.

אין גאָר איינפאכע ווערטער וועט עס מיינען, אז קאנאדע וועט דאָך קומען צו א פונקט, ווען די אנדערע לענדער וועלען נאָכטאָן איר ביישפּיל, אין וועלען פון קאנאדע נים קויפען. וואו וועט דאָן קאנאדע געמען א פאר־גרעסערטען באלאנס אין עקספּארט.

דעם פּרעמיער'ס ענטפער אויף דעם איז, דער אינטער־אימפּעריאלער האנדעל.

פּרעמיער בענעט לייגט גרויסע האָפנונגען אויף דעם, וואָס די קומענ־דע אימפּעריאלע קאָנפערענץ, וועלכע וועט דאָס יאָר פארקומען אין אטאוואַ וועט טאָן.

אויב דעם פּרעמיער'ס האָפנונגען זאָלען פארווירקליכט ווערען, און עס זאָל אויסגעאַרבייט ווערען אזא פּלאָן, לויט וועלכען קאנאדע זאָל קע־נען אָפּזעצען איר גאנצען איבערפלוס אין פּראָדוקציע אין די גרעניצען פון דער אימפּעריע. דאָן וועט זי קענען מאכען וועלכען טאריף זי אליין וועט וועלען. עס וועט איר דאָן נים אנרירען קיין טאריף פון קיין לאנד, אדער ווי גרויס די פּראָטעקציע געגען איר זאָל נים זיין. עס שטעלט זיך בלויז די פּראָגע צי קענען די אנדערע לענדער פון דער אימפּעריע אבזאָרווירען אלעס וואָס קאנאדע פּראָדוצירט אויבער איר אייגענעס פארבראוך.

לאָמיר האָפנען, אז פּרעמיער בענעט האָט געגעבען אויסגערעכענט און זייסט וואָהין ער ציעלט און וואוהין ער פירט דאָס לאנד, ווייל קאנאדע ווייס קיינמאָל נים האָבען קיין גרויסען עקספּארט אויב די איבעריגע לענ־דער וועלען נאָכפאָלגען איר ביישפּיעל אין באצוג צו טאריפען.

„כאָווער" קריק

(טעגליכע שטעטען)
פון יצחק'י

וואָס איז א מענש?

אמאָל האָט מען געזאָגט אז א מענש איז א גליכען צו א שניידער.

א שניידער לעבט אזוי לאנג ביז ער שטארבט און א מענש אויך אזוי...

איך בין אָבער היינט געקומען צום שלום, אז א מענש איז געגליכען, לחבדיל, צו א "צארישען" גענעראל אין גלות.

ביידע, סאי דער מענש און סאי דער גע־ווען־ער צארישער גענעראל לעבען אזוי לאנג ביז זיי שטארבען. דער חילוק איז בלויז דער, וואָס דער מענש שטארבט ביי זיין קלאָהרען פארשטאנד און יענער שטארבט א האלבער אידיאָט און א שטיק משוגענער.

מיין מאָמע, זאָל געזונט זיין, האָלט זיך מיט איהר טענה, אז אויב מען ווערט געבוירען מיט א פליך שטארבט מען מיט א פליך. אויף א נאָפּעטען קאָפּ קען מען קיין האר נים מאכען וואָסען.

אויב איך זאָל אננעהמען די דאָזיגע טעאָריע, דאָן מוז איך קומען צום שלום, אז בלויז יענער שטארבט אן אידיאָט, וועלכער ווערט געבוירען אזעלכער.

* * *

ניין, איך ווייס נים דעם טויט, "מיין פריינט" קיריל וולאָדימיראָוויטש, דער "גרענד דיוק" און פּרעטענדענט אויף דער רוסישער קרוין, וועלכער ריכט איצט אָפּ גלות אין פּאריז. זאָל ער דוקא לעבען און זיך מאָטערען... אָבער איך בין זיכער, אז ווען ער וועט אמאָל צוזאמאכען זיינע ליכ־טיגע אויגען, וועט די וועלט מענען זאָ־גען: —

"א גאָר איז געשטארבען!"

זאָגט מיר, אדרבא, אויב א קלאָרער, נאָרמאלער מענש, אין זיינע שיך, וואָלט, פון דער העלער הויט, ארויסגעקומען מיט אזא שארפער ביטערער אנקלאגע אויף דער איצטיגער, קאפּיטאליסטישער סיס־טעם ווי ער האָט עס געטאָן מיט עטליכע טעג צוריק?

און זאָגט מיר אויך, אויב א מענש, ביי וועמען אין קאָפּ עס פעהלט נים קיין קלעפּקע, וואָלט, פּרעטענדירענדיג אויפ'ן רוסישען טראָן, ארויסגעקומען אין מיטען דריינען מיט אזעלכע לויב־געזאנגען און שבחים פאר דעם איצטיגען סאָוויעטישען רעזשים אין רוסלאנד?

אדרבא, נעהמט און טוט זיך אָן אין זיינע שיך און אין זיינע תחתונים און פּרובירט זיך אליין פארענען, אויב איהר וואָלט געקענט מאכען אזעלכע "סטייט־מענטס" אין דער צייט וואָס א וועלט מיט נערריקטע און פארטריבענע "צאָרישט־שע" גרויסע לייט, קוקען אויף איהם אלס זייער משיח אין דערלייזער.

* * *

מיר זענען דוקא באקאנט גרויסע רע־וואָלוציאָנערען, וועלכע זענען ארויסגעקו־מען פון דער אדעל און עס וואָלט געווען זעהר לייכט פארשטעהן דאָס זעלבע וועג־גען דעם נייעם "טאָווארישטש" קיריל וולאָדימיראָוויטש. אָבער דער חילוק צווי־שען איהם און יענע "אדעליגע רעוואָלוציי־אָנערען" איז געווען, ערשטענס דאָס, וואָס יענע האָבען זיך איינגענאָמען אָפּגעריסען פון זייער קאסטע און ער טוט עס נים: צווייטענס האָבען זיי נים געהאט קיינע פּרעטענזיעס אויפ'ן טראָן און ער האָט יאָ: דריטענס, זענען זיי געגאנגען מיט די מאסען און ער געהט נאָך אלץ מיט די עטליכע "אויסדערוועהלטע" פון'ם רוסי־שען פאָלק".

עס איז איינע פון די שווערסטע זאָ־כען צו וועלען ציעהן אויף צוויי שטוהלען אין איין־דער־זעלבער צייט.

איך בין דאריבער מיט דער מיינונג, אז עפּעס איז דער "מער" מיט "כאָווער" "גרענד דיוק" קיריל וולאָדימיראָוויטש.

עס ווייזט אויס, אז דער דאָזיגער מענש וועט אמאָל שטארבען א טפּש...

* * *

וואָס מיך אינטערעסירט, איצט צו ווייסען איז ווי אזוי האָט אויפגענומען מאָסקווע און די נאָנצע קאמוניסטישע וועלט קיריל'ס ליעבעס דערקלעהערונג פאר דעם סאָוויעט־רעזשים.

"אלבעטשע" אז מיר וועלען קיריל'ן זעהן אין גיכען אין דער שפּיצע פון דער רויטער ארמיי — דעם אמט וועלכען אונ־זער איינענער לייבעלע "בערעב". דוד האָט אנגעהאלטען איידער מ'האָט איהם משלח געווען.

מען מוז זיין באקאנט מיט דעם רוסי־שען כאראקטער און מיט דער רוסישער פּאָליטיק, כדי דער דאָזיגער קוריאָז זאָל זיך לייגען זעהר גלייך אויפ'ן שכל.

דער רוס האָלט אז: "דאָרט וואו א בעל־תשובה שטעהט, קען א צדיק נים שטעהן". און קיריל וולאָדימיראָוויטש איז דאָך דער אמת'ער בעל־תשובה, דער גרויס־סער מאָרטירער, וועלכער אפּפערט אפילו זיין "קרוין" פאר דער רעוואָלוציע.

מיט אזא בעל־תשובה האָט די וועלט סימפּאטיע און דאָס "לייבינקע" רוסישע פאָלק וועט אוואָדע סימפּאטיזירען מיט איהר פארשטויסענעם זוהן, נעבאָד . . .

איידישע קינדער, איך זאָג אייך, אז מיט דעם דאָזיגען "גרענד דיוק" וועט דעם ערשטען גאנג . . .

יענע טעג און איצט--

פון נחום סאקאָלאָוו.

דאָ ריכט מען אָפּ חצות. אָבער פון די סליחות און פון די קינות מאכען מיר שירים און מזמורים. פון דעם חורבן, מאָ־כען מיר א בנין. מיר שטעהען איצט אין די חבלי משיח; דאָס איז א סימן, אז מיר וועלען קומען צו משיח. במערבא אמרי — אין ארץ ישראל זאָגט מען — דאָס הייסט אונזערע חכמים אין ארץ ישראל פלעגען אלע זאכען נואולגאריזירט. פופּציג יאָהר אין א יום טוב. מיר, אויף מאָמע לשון, זאָגען גוט יום טוב, און מיר מעגען זאָ־גען "גוט יום טוב", אפילו צו די שווערס־טע פּעסימיסטען, אין אזא מאָמענט, ווען מיר האָבען פאר זיך באמת א דאָפּעלטען יום טוב, דעם יום טוב פון חבת ציון און דעם יום טוב פון אידישען נאציאָנאל פאנד.

דער יום טוב פון חבת ציון איז א יובל.

יובלים זיינען לעצטענס געוואָרען בילינ.

אין דער היינטיגער צייט ווערען די צייט, ווי מיין געעהרטער חבר הרב איז א יובל; מאכט מען עס אויף העלפט. איך האָב שוין געהערט פון יובילעאומס פון איין יאָהר. אלץ ווערט בילינ־היינטי־גע צייטען. אָבער חבת ציון איז א אמת'ער קרעדיט 50 יאָהר אין קעש. א יובל פון וואהרע יאָהר. אין דעם יום טוב האָט מען געמעגט זאָגען "הלל" און נים זאָגען "תחנון".

פערזעגליך וואָלט איך מיר געוואָלט נעמענען אין אזא יום טוב אין אן אידי־שער שטאדט, אין א שטאדט שבולה תבלת. איך רעד נים וועגען תל אביב דוקא ווען איך רעד וועגען א אידישער שטאדט איך שטעל מיר פאָר א אידישע שטאדט אין גלות, נים דוקא מיט אלע אידען פון דער וועלט, נאָר מיט אן ערך פון צוויי מיליאָן אידען. אויף דער אידישער גאס זאָל זיין יום טוב. איך האָב ליעב צו קוקען פאָרווערטס און נים ריקווערטס.

קוקענדיג פאָרווערטס וואָלט געווען די צייט, ווי מיין געעהרטער חבר בערלין בערלין האָט געזאָגט, ווען אזא אידישער יום טוב זאָל געפייערט ווערען פון אידען, פון אידי־שען פאָלק. דער עס ישראל עקזיסטירט דאָך נאָך ווען עס וואָלטען געווען די אמאָליגע תנאים, אמוראים, אדער רבנים, וואָלט מען אזא יום טוב געפייערט מיט געהן אין שוהל אריין און מיט די נעהערעיגע דינים און תפילות.

וואָס איז חבת ציון? דער אויס־דרוק חובבי ציון מאכט דעם איינדרוק פון אמאטארען, פון ליעבהאבער פון ציון. ציון איז געוואָרען ציוניזם.

16 יאָהר איז געווען חבת ציון און נאָך 16 יאָהר איז געוואָרען ציוניזם. אבער פון די סליחות און פון די קינות מאכען מיר שירים און מזמורים. פון דעם חורבן, מאָ־כען מיר א בנין. מיר שטעהען איצט אין די חבלי משיח; דאָס איז א סימן, אז מיר וועלען קומען צו משיח. במערבא אמרי — אין ארץ ישראל זאָגט מען — דאָס הייסט אונזערע חכמים אין ארץ ישראל פלעגען אלע זאכען נואולגאריזירט. פופּציג יאָהר אין א יום טוב. מיר, אויף מאָמע לשון, זאָגען גוט יום טוב, און מיר מעגען זאָ־גען "גוט יום טוב", אפילו צו די שווערס־טע פּעסימיסטען, אין אזא מאָמענט, ווען מיר האָבען פאר זיך באמת א דאָפּעלטען יום טוב, דעם יום טוב פון חבת ציון און דעם יום טוב פון אידישען נאציאָנאל פאנד.

דער יום טוב פון חבת ציון איז א יובל.

יובלים זיינען לעצטענס געוואָרען בילינ.

אין דער היינטיגער צייט ווערען די צייט, ווי מיין געעהרטער חבר הרב איז א יובל; מאכט מען עס אויף העלפט. איך האָב שוין געהערט פון יובילעאומס פון איין יאָהר. אלץ ווערט בילינ־היינטי־גע צייטען. אָבער חבת ציון איז א אמת'ער קרעדיט 50 יאָהר אין קעש. א יובל פון וואהרע יאָהר. אין דעם יום טוב האָט מען גע־מעגט זאָגען "הלל" און נים זאָגען "תחנון".

פערזעגליך וואָלט איך מיר געוואָלט נעמענען אין אזא יום טוב אין אן אידי־שער שטאדט, אין א שטאדט שבולה תבלת. איך רעד נים וועגען תל אביב דוקא ווען איך רעד וועגען א אידישער שטאדט איך שטעל מיר פאָר א אידישע שטאדט אין גלות, נים דוקא מיט אלע אידען פון דער וועלט, נאָר מיט אן ערך פון צוויי מיליאָן אידען. אויף דער אידישער גאס זאָל זיין יום טוב. איך האָב ליעב צו קוקען פאָרווערטס און נים ריקווערטס.

קוקענדיג פאָרווערטס וואָלט געווען די צייט, ווי מיין געעהרטער חבר בערלין בערלין האָט געזאָגט, ווען אזא אידישער יום טוב זאָל געפייערט ווערען פון אידען, פון אידי־שען פאָלק. דער עס ישראל עקזיסטירט דאָך נאָך ווען עס וואָלטען געווען די אמאָליגע תנאים, אמוראים, אדער רבנים, וואָלט מען אזא יום טוב געפייערט מיט געהן אין שוהל אריין און מיט די נעהערעיגע דינים און תפילות.

וואָס איז חבת ציון? דער אויס־דרוק חובבי ציון מאכט דעם איינדרוק פון אמאטארען, פון ליעבהאבער פון ציון. ציון איז געוואָרען ציוניזם.

16 יאָהר איז געווען חבת ציון און נאָך 16 יאָהר איז געוואָרען ציוניזם. מיר האָבען דאָס געהאלטען אויפ'ן נא־ציאָנאל פאנד יובילעאום באנקעט אין ניו יאָרק.

פאָרוואָס האָבען די חובבי ציון זיך נים אָנגערופען ציוניסטען? מיר קומט אויס אז זיי האָבען זיך אָנגערופען חובבי ציון נאָר ווייל זיי האָבען דאמאלסט געשריע־בען א ריינעם העברעאיש און אויף ריי־נעם העברעאיש איז נישטא אזא אויסדרוק ווי ציוניזם אָדער ציוניות. ווען מיר האָ־בען אויפגעהערט צו זיין שפּראך פּוטוריס־טען האָבען מיר זיך ערלויבט אָנצורופען ציוניס, ציוניסטען דאָס איז אפשר א קליינינקייט, אָבער דאָס איז געווען די אמת'ע אורזאכע. די חובבי ציון זענען די ציוניסטען. דאָס זענען דיזעלבע געדאנקען, די זעלבע שטרעבונגען די זעלבע חלוצים. מען האָט זיי אָבער גערופען ביל"ו. עס זענען געווען דיזעלבע ארבייטער, נאָר זיי האָבען זיך נים אָנגערופען פּועלי ציון. פּשוט, דער נאָמען איז נאָך נים געווען.

דער היינטיגער יום טוב איז א טאָפּעל־טער: אי א זמן מתן תורתנו, אין א זמן חרותנו.

ווער האָט געגעבען די תורה פון ציי־ניס? עס איז זעהר שעהן און עהרליך ווען מען פייערט דעם נאָמען פון דר. פינסקער. אָבער חבת ציון איז א טאָפּעל־זיין בראשורע וואָס ער האָט געשריבען בראשורע. זי ענטהאלט אין זיך די יסודות פון ציוניזם, טראָטץ דעם איז עס פּיליכט א קליינער טעות.

חבת ציון איז נים געווען קיין נייער געגיפּטען האָבען זיי אויך געבענקט נאָך ארץ ישראל. דאמאלט האָט עס נים גע־הייסען ציון: עס האָט געהייסען ארץ ישראל. אָבער חבת ציון, אָט אַ דאָס וואָס מיר פייערען היינט, דעם אמת'ן יו־ביליאָום, איז 50 יאָהר אלט אז מען קען דאָס נים אָנהענגען אן דר. פינסקער. עס איז נים קיין פופּציג יאָהר זייט ער האָט געשריבען זיין "אויטאָ־עמאנציפּא־ציאָן". דער היסטאָרישער פאקט און די גרויסקייט פון דער באוועגונג איז, אז עס איז נים געווען קיין באשעפער פון חבת ציון. עס איז נים קיין חבור וואָס האָט א מחבר. עס איז, א שטיינער, ווי א שפּריך וואָרט. קיינער ווייסט נים ווער עס האָט בעשאפען דאָס שפּריך־וואָרט. עס איז אנאָנים. דאָס פאָלק האָט איהם באשאַ־פען אָט איז אן אנדער ערשיינונג אין אונ־זער ציוניסטישען לעבען, וועלכע איך האָב פאר איינער פון די גרעסטע זאכען: חלוציות.

ווער האָט ערפונדען דעם חלוץ? ווער איז געווען דער ערשטער, וועלכער האָט אויפגעוועקט די יונגע לייט? ווער א זאך וואָס מען האָט ליעב. פון חבת לאָזונג פאר דער יוגענד צו צוגרייטען זיך אין גלות פאר דער ארבייט אין ארץ ישראל? מיר ווייסען נים ווער. מיר א רעדע, וואָס דער בעריהמטער ציון פיהרער האָט געהאלטען אויפ'ן נא־ציאָנאל פאנד יובילעאום באנקעט אין ניו יאָרק.

קענען נים דעם מחבר. דער מחבר איז נים געווען אן איינצעלנער מענש. דער מחבר איז דאָס פאָלק. צו אָט דעם אנא־נימען מחבר קומען צו גרויסע מענשען, עס זיינען געווען פיעל גרויסע מענשען, אָבער די זאָך אליין פון חבת ציון איז ארויסגעוואקסען פון פאָלק.

מען זאָגט אז חבת ציון איז ענטשטא־נען אלס אן ענטפער אויף די פּאָגראָמען אין רוסלאנד אין 1882. אז עס האָט זיך גענומען פון דעם יעליסאוועטגראדער פּאָגראָם.

איך וואָלט דאָס געהאלטען פאר א חלול הכבוד, אז מיר זאָלען אָנהענגען חבת ציון אין יעליסאוועטגראד. עס איז געווען א געוויסער צוואמענהאנג צווישען חבת ציון און די פּאָגראָמען. אָבער מיר שיינט, אז די פּאָגראָמען האָבען בלויז גע־געבען א נייעם אימפּולס. חבת ציון איז געווען א פּראָטעסט נים גענען די פּאָ־גראָמען נאָר געגען דער חלוקה. די אידען האָבען זיך געזאָגט: ווי לאנג וועלען מיר זיין אין אזא מדרגה, אין אזא שפּלות? אביסעל איז עס געווען געמישט מיט דעם עלעמענט פון דער השכלה באַ־וועגונג. עס איז נים קיין יעליסאוועט־גראדער מעשה.

עס איז געווען א גרויסע פאָלקס באַ־וועגונג.

פאַרשיידענע מענשען האָבען דאָס פארמולירט און אן דער שפּיצע איז געווען דער גרויסער מאַן, דר. לעאָן פינסקער. אין זיין בראשורע איז ער נים דערנאנגען בין ארץ ישראל. די זאָך האָט נאָך גע־האלטען אין וואקסען, דער אמת'ער באַ־גריפע פון דער אידישער געשיכטע. די נשמה פון דער אידישער געשיכטע האָט געזוכט איהר תיקון. מען איז געקומען צו־ריק צום מקור, צו דעם קוואל פון דער אידישער פרייהייט און מען האָט אויסגע־פונען אז עס איז נים קיין אנדער וועג ווי דער וועג פון ארץ ישראל. און ער, דער טעאָרעטיקער פון דער אידישער בע־פרייאונג, דער פּראָגנאָסטיקער פון אידי־שען גלות, איז דערנאָך געוואָרען דער יושב ראש פון דער חובבי ציון געזעלשאפט אין אדעסא.

דאָ האָט איהר א פּראָצעס פון שטיי־גען, פון געהן פון איין מדרגה צו אן אַ־דערער; ארויסגעוואקסען פון דער פריי־הייט באוועגונג און פון דער שטרעבונג צו זעלבסטשטענדיגקייט, פון דעם שאר־פען ברענענדיגן פּראָטעסט געגען דער אידישער קנעכטשאפט. געגען דעם מאַ־נעל פון אידישען זכרון, געגען דעם טאָטעל פון נשמה, פון דעם כאָאָס פון גלות צו דעם סינטעזיס פון ארץ ישראל. אלע זיי־ערע זענען זאָלען דערמאָהנונ ווערען יעצט מיט כבוד און מיט שטאָלץ. דאָס איז דער גרויסער יום טוב.

אָבער דער פּראָצעס פון וואָקסען, קענען נים דעם מחבר. דער מחבר איז נים געווען אן איינצעלנער מענש. דער מחבר איז דאָס פאָלק. צו אָט דעם אנא־נימען מחבר קומען צו גרויסע מענשען, עס זיינען געווען פיעל גרויסע מענשען, אָבער די זאָך אליין פון חבת ציון איז ארויסגעוואקסען פון פאָלק.

מען זאָגט אז חבת ציון איז ענטשטא־נען אלס אן ענטפער אויף די פּאָגראָמען אין רוסלאנד אין 1882. אז עס האָט זיך גענומען פון דעם יעליסאוועטגראדער פּאָגראָם.

איך וואָלט דאָס געהאלטען פאר א חלול הכבוד, אז מיר זאָלען אָנהענגען חבת ציון אין יעליסאוועטגראד. עס איז געווען א געוויסער צוואמענהאנג צווישען חבת ציון און די פּאָגראָמען. אָבער מיר שיינט, אז די פּאָגראָמען האָבען בלויז גע־געבען א נייעם אימפּולס. חבת ציון איז געווען א פּראָטעסט נים גענען די פּאָ־גראָמען נאָר געגען דער חלוקה. די אידען האָבען זיך געזאָגט: ווי לאנג וועלען מיר זיין אין אזא מדרגה, אין אזא שפּלות? אביסעל איז עס געווען געמישט מיט דעם עלעמענט פון דער השכלה באַ־וועגונג. עס איז נים קיין יעליסאוועט־גראדער מעשה.

עס איז געווען א גרויסע פאָלקס באַ־וועגונג.

פאַרשיידענע מענשען האָבען דאָס פארמולירט און אן דער שפּיצע איז געווען דער גרויסער מאַן, דר. לעאָן פינסקער. אין זיין בראשורע איז ער נים דערנאנגען בין ארץ ישראל. די זאָך האָט נאָך גע־האלטען אין וואקסען, דער אמת'ער באַ־גריפע פון דער אידישער געשיכטע. די נשמה פון דער אידישער געשיכטע האָט געזוכט איהר תיקון. מען איז געקומען צו־ריק צום מקור, צו דעם קוואל פון דער אידישער פרייהייט און מען האָט אויסגע־פונען אז עס איז נים קיין אנדער וועג ווי דער וועג פון ארץ ישראל. און ער, דער טעאָרעטיקער פון דער אידישער בע־פרייאונג, דער פּראָגנאָסטיקער פון אידי־שען גלות, איז דערנאָך געוואָרען דער יושב ראש פון דער חובבי ציון געזעלשאפט אין אדעסא.

דאָ האָט איהר א פּראָצעס פון שטיי־גען, פון געהן פון איין מדרגה צו אן אַ־דערער; ארויסגעוואקסען פון דער פריי־הייט באוועגונג און פון דער שטרעבונג צו זעלבסטשטענדיגקייט, פון דעם שאר־פען ברענענדיגן פּראָטעסט געגען דער אידישער קנעכטשאפט. געגען דעם מאַ־נעל פון אידישען זכרון, געגען דעם טאָטעל פון נשמה, פון דעם כאָאָס פון גלות צו דעם סינטעזיס פון ארץ ישראל. אלע זיי־ערע זענען זאָלען דערמאָהנונ ווערען יעצט מיט כבוד און מיט שטאָלץ. דאָס איז דער גרויסער יום טוב.

אָבער דער פּראָצעס פון וואָקסען איז געגאנגען ווייטער. מיר מעגען בע־טראכטען די עפּאָכע פון א סארט תקופה פון די נביאים ראשונים. דאָס איז געווען דער אָנפאנג.

אויף דעם אָנפאנג מעגען מיר צוריק־קוקען מיט גרויס צופריעדענהייט. מיר דאַרפען עס באטראכטען. נים ווי א פּרשה פתוחה, נאָר ווי א פּרשה פתוחה, ווי א קאפּיטעל, וואָס איז נאָך נים געשלאָסען געוואָרען.

חבת ציון האָט געפיהרט צו דעם ציו־ניזם פון דר. הערצל. דער מחבר פון יו־דענשטאאט" האָט נים געלעזען די "אויטאָ עמאנציפּאציאָן" פון לעאָן פינסקער. איי־נער האָט נים געוואוסט פון אנדערען. זיי זיינען געקומען צו דעם געדאנק און צו דער באוועגונג מיט'ן כח פון אידישען פאָלק מיט דער לאָניק פון דער אידישער געשיכטע.

וואָס די חובבי ציון האָבען אונטער־נעשטראכטען איז א ביישטייערונג פון גרוי־סען ווערטה. זייער ביישטייערונג איז דער נעפיהל פון חיבה, פון ליעבע צו ארץ ישראל. זאָל קיינער מיר נים זאָגען, אז ער האָלט נים פון חיבה.

ווען מיר זאָלען נים ליעב האָבען ארץ ישראל האָט דער ציוניזם קיין יסוד נים. דער חבת ציון, האָט אלזא נאָך נים פארלוי־רען איהר ווערטה. מען מוז ליעב האָבען ארץ ישראל. ווען מען ליעבט קען מען בענקען, קאָן מען זיך פּרעהען מיט די טריאומפּען און זיך מצער זיין, ווען ארץ ישראל ליידעט. חיבה איז א זאך, וואָס ליגט אין הארצען. זאָלען מיר נים פייערען דעם יובל פון די חובבי ציון מיט דעם גע־דאנק אז מיר האָבען דאָס אפּגעפּר'ט און זאָגען אז דאָס עקזיסטירט נים מעהר. אויס ציוניסטען זאָלען זיין ציוניסטען מר־זען זיי זיין חובבי ציון, ליעבהאבער פון ארץ ישראל.

יעצט קומט דער זמן חרותנו — דער 30 יעהריגער יובל פון קרן קימת. קרן קימת איז נאָר קיין נייעס נים. אידען האָבען שטענדיג געהאט קרן קימת'ן, יע־דער אידישער מענש האָט איבערגעלאָזט א קרן. עס איז אָבער געווען קרן און ציוניזם, דער אידישע פאָלק, דער אומ־בראוואוסטער איר, דער סתם איר, האָט זיין נאטירליכען חוש און זיין נאטירלי־כער געפיהל האָט איהם געזאָגט, אז מען דאַרף מאכען א זאך געלעכע מיינט באמת קרן קימת.

איך האלט אז די ביידע ימים טובים זענען אין יום טוב — נים ווי מען זאָגט "אין מערבים שמחה בשמחה" — ווייל באמת איז דער קרן קימת א קינד פון חבת ציון.

דער קרן קימת איז געגרינדעט גע־וואָרען ערשט פיער יאָהר נאָך דער שאָ־פונג פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע. מאָראלישע אָבער איז ער עלטער ווי די ציו־ניסטישע ארגאניזאציע.

צום ציוניסטישען קאָנגרעס איז גע־

(פאָרזעצונג אויף פייריש 3)

פּראָצענט פון אנאלפאבעטען צווישען אימיגראנטישע קינדער איז בלויז א דריטעל ווי צווישען קינדער פון היגע געבוירענע

עס זענען אָבער נאָך פאראן א מיליאָן מיט דריי הונדערט טויזענט אימיגראנטען וועלכע קע־נען נים לייענען אָדער שריי בען. — זייערע קינדער צייכענען זיך דוקא אויס מעהר ווי די ארומיגע קינדער. — די ראָליע וואָס ארגאניזאציעס פון פרעמד־געבארענע קאָנען שפּי־לען ביים פארשפּרייטען בילדונג צווישען איינגעוואנדערטע.

אינטערעסאנטע פאקטען ווערען ארויסגעבראכט אין אן ערקלעהערונג פון ריעד לואיס, דירעקטאר פון דער "פארען לענגוויטש אינפאָרמישאן סערוויס", ווען איז א שטודיום אין די ציפערען פון דעם לעצטען צענזוס אין באצוג צו אנאלפא־בעטיזם צווישען איינגעוואנדערטע אימי־גראנטען און זייערע קינדער. עס שטעהען ארויס צוויי אינטערעסאנטע ערשיינונגען: ערשטענס, אז די צאָהל אנאלפאבעטען (מענשען וואָס קענען נים לעזען און נים שרייבען) איז נאָך זעהר גרויס צווישען אימיגראנטען, כאָטש זי ווערט אלץ קלע־נער און קלענער פון יאָהר צו יאָהר. צווייטענס וויזט זיך ארויס, אז די קינ־דער פון די דאָזיגע אימיגראנטען שטעהען פיעל העכער פון די קינדער פון היגע גע־בארענע עלטערען. זיי גיבען, נעמליך, ארויס א דריטעל פון דער צאָהל אנאל־פאבעטען צווישען די אנדערע קינדער.

אין גאנץ אמעריקע זענען פאראן 4,282.75 פּערצענטען אין עלטער פון אי־בער צעהן יאָהר וועלכע קענען נים לעזען און נים שריי־בען, אדער 6 פּראָצענטען. אין פארגלייך מיט 986.469 פון אנאלפאבעטען צוויי־שען די קינדער פון היגע געבארענע, אדער

איצט פאסירען צוויי זאכען: אדער ער וועט געהן אין גיכען אין א משוגעים אנ־שטאָלט, אדער ער